

LAPSEN OIKEUS KESTÄVÄÄN TULEVAISUUTEEN

Allekirjoittaneet varhaiskasvatuksen järjestöt, tutkijat ja koulutuksen edustajat ilmaisevat näkemyksensä hallituksen esitysten mahdollisista vaikutuksista lasten hyvinvointiin, oikeuksien toteutumiseen ja yhteiskunnalliseen asemaan.

1. SUBJEKTIIVINEN OIKEUS VARHAISKASVATUKSEEN

Perustuslainⁱ 19 §:n 3 momentin mukaan julkisen vallan on tuettava perheen ja muiden lapsen huolenpidosta vastaavien mahdollisuuksia turvata lapsen hyvinvointi ja yksilöllinen kasvu. Tässä jokaisen lapsen saatavilla olevat varhaiskasvatuspalvelut ovat keskeisessä asemassa. Rajaukset subjektiiviseen päivähoito-oikeuteen vaarantavat lasten yhdenvertaisuutta. Valmisteilla olevassa varhaiskasvatuslaissa niin varhaiskasvatuksen sisältö kuin puitteet tulee yksiselitteisesti määritellä, jotta lasten yhdenvertainen oikeus laadukkaaseen varhaiskasvatukseen turvataan myös taloudellisesti heikkoina aikoina.

Varhaiskasvatus on todettu tuloksellisimmaksi lapsiperheen tukitoimeksi peruskoulun ohella. Tutkimusten mukaan varhaiskasvatus tasaa sosio-ekonomisten ryhmien välisiä eroja oppimistuloksissaⁱⁱ. Varhaiskasvatuksen laadulla on todettu olevan myönteiset pitkäkestoiset vaikutukset lasten myöhempisiin oppimistuloksiin sekä prososiaaliseen käyttäytymiseenⁱⁱⁱ. Laadukas varhaiskasvatus ehkäisee tehokkaasti syrjäytymistä^{iv}.

Subjektiivisen päivähoito-oikeuden rajaaminen voi johtaa tilanteeseen, jossa perheille tarjotaan osa-aikaista palvelua väljemmin ehdoin. Ryhmäkoot ovat tällöin suuremmat, kelpoisuusehdot ovat väljemmät ja esimerkiksi ruokailu voi puuttua. Tämä vaarantaa lapsen oikeuden koulutukseen sekä oppimiseen ja lisää epätasa-arvoisuutta Suomessa. Lisäksi tutkimuksen mukaan lasten osapäivähoito on vain 20 % edullisempaa kuin kokopäivähoito^v. Siis pelkkä osapäiväpalveluun rajautuminen ei tuo mahdolliseen kestävyysvajeeseen merkittäviä helpotuksia.

Varhaiskasvatus voi näyttäytyä lyhyellä aikavälillä menoeränä, mutta sen kustannusvaikutukset jakautuvat pitkälle ajalle, mm. työllisyyden ja verotuottojen lisääntymisenä, sosiaaliturvaetuuksien ja sosiaali- ja terveyspalvelujen kehittymisen muodossa^{vi}. Korkealaatuinen varhaiskasvatus on investointi tulevaisuuteen.

2. HENKILÖSTÖN KOULUTUSTASO JA KELPOISUUDET

Pätevistä lastentarhanopettajista sekä erityislastentarhanopettajista on jatkuvasti pulaa. Koska alle kouluikäisten lasten ikäluokkien ennustetaan tulevaisuudessa kasvavan ja hoidon tarpeen näin vielä entisestään lisääntyvän, koulutusmahdollisuuksia pitää lisätä riittävästi ja koulutuksen laadun on oltava korkeatasoista^{vii}.

Kasvattajan herkkyyys vastata lasten tarpeisiin, kyky kuunnella sekä avoimuus lasten aloitteita kohtaan edellyttävät sekä vuosien koulutusta että ammatillista asiantuntijuutta^{viii}. Korkeammin koulutetut työntekijät havaitsevat myös kiusaamisen paremmin kuin vähemmän koulutetut^{ix}. Yliopistollinen tutkimusperustainen lastentarhanopettajan koulutus takaa vahvat edellytykset toteuttaa laadukasta varhaispedagogiikkaa. Mikään muu koulutus ei anna vastaavaa asiantuntemusta ja pätevyyttä. Hallituksen rakennepoliittisessa ohjelmassa ”Edesautetaan tehokkaampaa työnjakoa palvelujen tuotannossa väljentämällä kelpoisuusvaatimuksia muun muassa julkisen sektorin hallinnon ja palvelutuotannon eri tehtävissä asiakkaan turvallisuutta ja palvelujen laatua vaarantamatta.”^x Varhaiskasvatuksen kelpoisuusehdot ovat nykyiselläänkin liian väljät turvaamaan riittävän osaamisen kompleksisessa varhaiskasvatuksen kentässä. Siksi kelpoisuuksien väljentämistä on mahdoton tehdä laatua heikentämättä. Lisäksi se tarkoittaisi mittavien lapsivaikutusarviointien käynnistämistä^{xi}.

3. JOHTAJILLE VARHAISKASVATUKSEN MAISTERIN TUTKINTO

Päiväkodin johtajilta tulee vastaisuudessa edellyttää varhaiskasvatuksen maisterin tutkintoa. Päiväkoti on aina moniammatillinen ympäristö, jossa laadun varmistaminen edellyttää suunnittelua ja arviointia. Useassa kunnassa päiväkodin johtaja on ns. tulosyksikön johtaja, jonka vastuulle kuuluu useita päiväkotitehtäviä, ryhmäperhepäivähoitoa tai perhepäivähoitoa. Päivähoidon tulosyksikön johtajalla on 20–50 alaista. Tehtävä on erittäin vaativa. Päiväkodin johtajan tulee tuoda tutkimustietoa kentälle sekä tehdä strategiatyötä ja suunnitelmia omassa yksikössään, mutta myös viedä kentän ääntä ylempään hallintoon. Niin ikään koordinoituvastuu perheiden kanssa tehtävästä yhteistyöstä ja muiden yhteistyötahojen välisestä toiminnasta on yleensä päiväkodin johtajalla.^{xii} Nykyiseen kasvatustieteen kandidaatin (lastentarhanopettaja) koulutukseen ei voida sisällyttää riittävästi johtajan työssä tarvittavia valmiuksia.

4. SUHDELUVUT JA RYHMÄKOKO

Lapsella on oikeus tulla kuulluksi ja kohdatuksi varhaiskasvatuksessa. Tämä edellyttää, että varhaiskasvatuspalveluissa on riittävästi koulutettuja kasvattajia lasten määrään nähden niin osa- kuin kokopäivähoidossakin. Tämän lisäksi ryhmille on määriteltävä maksimikoko. Suuret lapsiryhmät lisäävät merkittävästi lasten asosiaalista käyttäytymistä, stressiä^{xiii} sekä infektioriskiä.^{xiv}

Jo nyt joissain kunnissa on alettu sijoittaa avoimen varhaiskasvatuksen kerholapsia pysyvien päiväkotiryhmien sisään. Siitä seuraa, että tavanomaiseen 21 lapsen ja kolmen kasvattajan ryhmään sijoitetaan yksi kouluttamaton tai muun kuin lastentarhanopettajan koulutuksen saanut aikuinen ja 13 kerholaista. Jos ryhmien maksimikoko ei määritellä lainsäädännössä, kunnat voivat paisuttaa päivähoitoryhmiä kuinka suuriksi tahansa. Jotkut kunnat ovat jo toteuttaneet tällaista käytäntöä sijoittamalla jopa 60 lasta esiopetusryhmiin!

5. LAPSEN OIKEUS PYSYVIIN IHMISSUHTEISIIN

Lapsen varhaiskasvatus ei voi olla sidoksissa vaihtelevaan päivähoitotarpeeseen. Lyhyet ja jaksottaiset päivähoitajaksot ovat tutkimuksen mukaan yhteydessä myöhempään käytös- ja tunne-elämän häiriöihin^{xv}, vaarantavat ystävyyssuhteita sekä katkaisevat eheän oppimispolun. Pysyvä päivähoitojärjestely sen sijaan vahvistaa lapsen osallisuutta ja vuorovaikutuksen toimivuutta^{xvi}. Subjektiiivisen päivähoito-oikeuden rajoittaminen aiheuttaa perheen tilanteen muuttuessa lapselle ryhmävaihdoksia, mikä on ristiriidassa Päivähoitolain 2§ kanssa, jonka mukaan ”Päivähoidon tulee omalta osaltaan tarjota lapselle jatkuvat, turvalliset ja lämpimät ihmissuhteet^{xvii}”.

6. LAPSEN OIKEUDET

Suomi on ratifioinut oikeudellisesti velvoittavan lasten oikeuksien sopimuksen 1991. Lapsen oikeuksien sopimuksen yleisperiaatteita ovat lapsen oikeus kehitykseen, lapsen edun ensisijaisuus, syrjimättömyys ja lapsen näkemysten kunnioittaminen eli oikeus osallisuuteen. Lapsen oikeuksien sopimuksen mukaan lapsen etu on otettava ensisijaisesti huomioon kaikissa lapsia koskevissa toiminna. Lapsen edun toteutuminen edellyttää lapsen oikeuksien sopimuksessa turvattujen kaikkien oikeuksien mahdollisimman täysimääräistä toteutumista. Lapsen subjektiiivisen päivähoito-oikeuden rajoittaminen on ristiriidassa lapsen oikeuksien sopimuksessa turvattujen oikeuksien kanssa, koska rajaukset päivähoito-oikeuteen uhkaavat lapsen oikeuksien sopimuksen yleisperiaatteiden toteutumista.

Kannanoton allekirjoittavat:

Suomen Varhaiskasvatus ry

Suomen Opettajaksi Opiskelevien Liitto SOOL ry

*Ulla Härkönen
professori, kasvatustiede, erityisesti
varhaiskasvatus
Itä-Suomen yliopisto*

*Marja-Leena Laakso
varhaiskasvatuksen professori
Jyväskylän yliopisto*

*Eira Suhonen
yliopistonlehtori
Helsingin yliopisto*

*Heli Perä-Rouhu
yliopisto-opettaja
Tampereen yliopisto*

Mannerheimin Lastensuojeluliitto ry

*Maritta Hännikäinen
varhaiskasvatuksen professori
Jyväskylän yliopisto*

*Eeva-Leena Onnismaa
yliopistonlehtori
Helsingin yliopisto*

*Ritva Heinonen
opettaja
Tampereen yliopisto*

*Mervi Eskelinen
tutkimusassistentti, opiskelija
Tampereen yliopisto*

Lähteet

- ⁱ Suomen perustuslaki (11.6.1999/731). Finlex: <http://www.finlex.fi/fi/laki/ajantasa/1999/19990731>
- ⁱⁱ ks. esim. *Bauchmüller, R., Gørtz, M. & Rasmussen, A. W.* 2011. Long-run Benefits from Universal High-quality Pre-schooling. Maastricht University. http://www.akf.dk/udgivelser/2011/pdf/5058_quality_preschooling.pdf
- ⁱⁱⁱ *Sylva, K., Melhuish, E., Sammons, P., Siraj-Blatchford, I. and Taggart, B. (Eds)* (2010), *Early Childhood Matters: Evidence from the Effective Pre-school and Primary Education project*. London: Routledge.
- ^{iv} *Sipilä, J. & Österbacka, E.* 2013. Enemmän ongelmien ehkäisyä, vähemmän korjailua? Perheitä ja lapsia tukevien palvelujen tuloksellisuus ja kustannusvaikuttavuus. http://www.vm.fi/vm/fi/04_julkaisut_ja_asiakirjat/01_julkaisut/08_muut_julkaisut/20130408Enemmaa/perhe_NETTI.pdf
- ^v *Valtioneuvoston viestintäosaston tiedote 351/2013*. Rakennepoliittinen ohjelma talouden kasvuedellytysten vahvistamiseksi ja julkisen talouden kestävyysvajeen umpeen kuromiseksi <http://valtioneuvosto.fi/tiedostot/julkinen/budjetti/290813/kannanotto.pdf>
- ^{vi} *Haataja, A.* 2012. Lasten hoidon tavoitteet ja toteutus: paikallinen ristiriidassa kansallisen kanssa? https://helda.helsinki.fi/bitstream/handle/10138/33955/Kansallista_vai_paikallista.pdf?sequence=2
- ^{vii} *Siljander, E., Väisänen, A., Linnosmaa, I. & Sallila, S.* 2012. Päivähoidon maksu-uudistus : Tutkimus uudistuksen vaikutuksista maksuihin, kysyntään, käyttöön, kuntatalouteen ja henkilöstöresursseihin. Terveyden ja hyvinvoinnin laitos. Raportti 7/2012. <http://www.thl.fi/thl-client/pdfs/1d48b549-0d6a-4053-bddd-c4b6d070096c>
- ^{viii} *Holkeri-Rinkinen, L.* 2009. Aikuinen ja lapsi vuorovaikutusta rakentamassa. Diskursianalyttinen tutkimus päiväkodin arjesta. Acta Electronica Universitatis Tamperensis 835. <http://urn.fi/urn:isbn:978-951-44-7692-1>; *Rainio, A. P.* 2010. Lionhearts of the playworld. An ethnographic case study of the development of agency in play pedagogy. University of Helsinki, Institute of Behavioral Sciences. Studies in Educational Sciences 233. <https://helda.helsinki.fi/handle/10138/19883>; *Kovanen, P.* 2004. Oppiminen ja asiantuntijuus varhaiskasvatuksessa : varhaisen oppimaan ohjaamisen suunnitelma erityistä tukea tarvitsevien lasten ohjauksessa. Jyväskylä studies in education, psychology and social research 256. <http://urn.fi/URN:ISBN:978-951-39-5119-1>
- ^{ix} *Repo, L & Sajaniemi, N.* (in press). Prevention of bullying in early educational settings: pedagogical and organizational factors related to bullying. *European Early Childhood Education Research Journal*
- ^x *Valtioneuvoston viestintäosaston tiedote 351/2013, kohta 3.4* <http://valtioneuvosto.fi/tiedostot/julkinen/budjetti/290813/kannanotto.pdf>
- ^{xi} OAJ tiedotteet 4.10.2013. Oaj vaatii lapsivaikutusten arviointia leikkausten ehdoksi. http://www.oaj.fi/OAJ/faces/oracle/webcenter/portalapp/pages/internet/FI/media/pressReleases.jspx?dDocName=416E1F86-3F03-4DA5-86C0-1413C&_afLoop=4584548150093795&_afWindowMode=0&_afWindowId=1b3bqxed1b_18#%40%3F_afWindowId%3D1b3bqxed1b_18%26_afLoop%3D4584548150093795%26dDocName%3D416E1F86-3F03-4DA5-86C0-1413C%26_afWindowMode%3D0%26_adf.ctrl-state%3D1b3bqxed1b_51
; *Yle uutiset* 28.8.2013. MLL: Hoitosäästöjen vaikutukset lapsiin selvitettävä. http://yle.fi/uutiset/ml_ hoitosaastojen_vaiikutukset_lapsiin_selvitettava/6798926
- ^{xii} *Akselin, M-L.* 2013. Varhaiskasvatuksen strategisen johtamisen rakentuminen ja menestymisen ennakoiminen johtamistyön tarinoiden valossa. Acta Electronica Universitatis Tamperensis 1283. <http://urn.fi/URN:ISBN:978-951-44-9050-7>; *Halttunen, L.* Päivähoitotyö ja johtajuus hajautetussa organisaatiossa. Jyväskylä studies in education, psychology and social research 375. <http://urn.fi/URN:ISBN:978-951-39-3762-1>
- ^{xiii} NICHD. 2006. The NICHD Study of Early Child Care and Youth Development: Findings for children up to age 4½ years. NIH Pub. No. 05-4318; *Keltikangas-Järvinen, L.* 2001. *Sosiaalisuus ja sosiaaliset taidot*. Helsinki: WSOY.
- ^{xiv} *Huovinen, P.* 2008. *Suuri päivähoitoryhmä on riski lapsen terveydelle*. <http://penttihuovinen.puheenvuoro.uusisuomi.fi/42453-suuri-paivahoitoryhma-on-riski-lapsen-terveydelle>
- ^{xv} *Tuompo-Johansson, E.* 2001. Day-care and mental health : An epidemiological study on the association between early childhood day-care arrangement and psychiatric disturbance at age 8-9. University of Helsinki, Hospital for Children and Adolescents, Department of Child Psychiatry. <http://urn.fi/URN:ISBN:952-10-0020-1>
- ^{xvi} *Koivula, M.* 2010. Lasten yhteisöllisyys ja yhteisöllinen oppiminen päiväkodissa. Jyväskylä studies in education, psychology and social research 390. <http://urn.fi/URN:ISBN:978-951-39-3892-5>
- ^{xvii} Laki lasten päivähoitosta (19.1.1973/36). Finlex: <http://www.finlex.fi/fi/laki/ajantasa/1973/19730036>